

NÁSUNOVÁ STAVBA LOMŮ MOKRÁ-HORÁKOV

J. Rez

Ústav geologických věd, PřF MU, Kotlářská 2, 611 37 Brno, dobcina@post.cz

Při interpretacích stavby Moravského krasu po dlouhou dobu převládaly fixistické představy (např. Dvořák a Pták 1963, Dvořák 1967), přestože byla násunová tektonika rozpoznána již Kettnerem v roce 1949 (Kettner 1949). Návratem k násunové koncepci byly práce Hladila (např. 1991 aj.). Předložený příspěvek se snaží podpořit násunovou koncepci vzniku stavby jižní části Moravského krasu argumentací na základě strukturních a biostratigrafických údajů z lomů Mokrý-Horákov (asi 16 km v. od Brna).

Horniny ve studovaných lomech jsou zastoupeny vilémovickými vápenci (givet až frasn, světle šedé, masivní), křtinskými a říčskými vápenci (famen až visé, tmavě šedé, místy odbarvené do béžova, středně až jemně vrstevnaté). Ve východním lomu v tektonickém podloží vápenců vystupuje rozstáňské a myslejovické souvrství (kulmské břidlice, droby a slepence).

Horninový komplex v lomech Mokrý byl postižen dvěma fázemi vrásnění s jasně odlišitelnými projevy. Během starší fáze se vytvořily asymetrické, často ležaté vrásy různých tvarů (sevřené, ostře zalomené), jejichž osy směřují k JV pod úhlem 21°. Rýhování na vrstevních plochách a asymetrie vrás dokládají ssv. směr pohybu nadložních komplexů. Vrásy starší fáze jsou převrásněné vrásami mladší fáze. Ty vytváří méně výrazný systém s osami orientovanými ve směru JZ-SV.

Nejdůležitějšími strukturami jsou násunové zlomy subparalelní nebo mírně kosé k vrstevnatosti. Deformační zóna těchto zlomů o mocnosti 2–20 cm (výjimečně i více) má charakter ultrakataklazitu černé barvy. Orientace rýhování a asymetrie doprovodných struktur (drobné rampy, fault-bent folds) ukazují na směr sunutí k SSV. Tyto násunové zlomy vznikly během první fáze vrásnění, kdy už silně zvrásněné horniny nemohly akomodovat další pohyb plastickou deformací. Vazbu na první fázi vrásnění dokládá shodná orientace ploch a striací násunových zlomů a ploch vrstevnatosti, a také deformační charakter nasouvaných hornin, které mají zachováním antiklinální stavbu. Ve studovaných lomech byly zastíženy dvě zřetelné násunové plochy, které leží asi 30 m nad sebou. Prostor mezi nimi je vyplněn tektonickými šupinami tvořenými převážně spodnotournaiskými křtinskými vápenci, byly však zachyceny i šupiny famenských vápenců (ve středním lomu) a viseských břidlic (ve východním lomu). Stratigrafické zařazení hornin v podloží násunů je proměnlivé, od vilémovických vápenců v západním lomu, přes březinské souvrství ve středním lomu až po viseské břidlice rozstáňského souvrství v lomu východním. Násunové plochy jsou převrásněné oběma systémy vrás, což dokládají strukturní diagramy i terénní pozorování.

Násunová variská stavba byla během alpínské orogeneze deformována sítí zlomů. Nejdůležitější jsou strmé horizontální posuny směru SZ-JV a SV-JZ s proměnlivou poklesovou složkou, které celou oblast rozdělují do různě rotovaných a pokleslých bloků, což značně ztěžuje interpretaci variské stavby. Tyto alpínské zlomy, které sečou variské vrásové struktury, byly dříve mylně považovány za synsedimentární zlomy řídicí jak sedimentaci devonských a spodnokarbonských hornin tak a jejich gravitační deformaci.

Práce byla podpořena grantem FRVŠ 1540/2005 a MSM0021622412.

Dvořák, J. a Pták, J. (1963): Geologický vývoj a tektonika devonu a spodního karbonu Moravského krasu. Sbor. geol. Věd, Geol., 3, 49–84. Praha.

Dvořák, J. (1967): Vývoj synsedimentárních struktur jižní části moravského krasu. Čas. Mineral. Geol., 12, 237–246. Praha.

Hladil, J. (1991). Náunové struktury j. uzávěru Moravského Krasu. Zpr. geol. výzk. v roce 1989, 80–81. Praha.

Kettner, R. (1949): Geologická stavba severní části Moravského krasu. Rozpr. Čes. Akad. Věd Umění, Tř. II, 59,11, 1–29. Praha.